

Модернізація музейного простору в закладах освіти відповідно до Закону України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу»

Бутко Сергій Володимирович,
співробітник Українського інституту національної пам'яті

ПОЯСНЮЄМО ЗАКОН УКРАЇНИ №4579-ІХ ДОСТУПНОЮ МОВОЮ

#НоваПолітикаНацПам'яті

ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО:

- в умовах повномасштабної війни – пам'ять стає одним із інструментів захисту ідентичності й історичної правди;
- створює належні правові засади для того, щоб архіви, музеї, інші інституції могли діяти у сфері відновлення та збереження національної пам'яті;
- для громадян – більша прозорість у тому, як відзначають дати історичних подій, які пам'ятники будуть, як шукатимуть невідомі поховання тощо.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засади державної політики національної пам'яті
Українського народу

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

ВАЖЛИВО!

Стаття 11. Музеї та архіви у державній політиці національної пам'яті Українського народу

1. Музеї у своїй діяльності з формування експозицій, присвячених історії України, керуються цим Законом, іншими законодавчими актами України, Державною стратегією, а також рекомендаціями Українського інституту національної пам'яті.

2. Держава забезпечує відкритість архівної інформації, що стосується історії України, тяглості українського державотворення, злочинів проти Українського народу, зокрема архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років.

Закон визначає основні правові засади формування та реалізації політики національної пам'яті

- Закон *регулює відносини, що виникають між суб'єктами владних повноважень, юридичними та фізичними особами, інститутами громадянського суспільства* у процесі формування та реалізації політики національної пам'яті.
- Український інститут національної пам'яті - **центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом**, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері національної пам'яті Українського народу, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

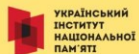
Український інститут національної пам'яті:

11) за зверненням або з власної ініціативи надає обов'язкові для розгляду висновки, роз'яснення та рекомендації щодо реалізації норм законів України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки", "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії", "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років", "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті", "Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років", "Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років", "Про Голодомор 1932-1933 років в Україні", "Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну" та цього Закону;

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

#НоваПолітикаНацПам'яті

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

ЩО ТАКЕ СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ?

це комплексна рамка, яка встановить чіткі правила функціонування та розвитку сфери національної пам'яті Українського народу.

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ Й ПЛАНУ ЗАХОДІВ ДО НЕЇ

передбачає Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу».

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

Основні завдання державної політики національної пам'яті Українського народу (ст.6)

- 1) забезпечення сталого суспільного діалогу щодо минулого України;
- 2) протидія історичній антиукраїнській пропаганді та подолання її наслідків;
- 3) сприяння збереженості та відкритому доступу до документів Національного архівного фонду, зокрема до архівної інформації репресивних органів;
- 4) вшанування, увічнення пам'яті та відновлення історичної справедливості стосовно жертв злочинів проти Українського народу;
- 5) збереження пам'яті про історію українського державотворення, етапи боротьби за відновлення державності та поширення відповідної інформації в Україні та світі;
- **6) увічнення пам'яті про:**
  - визначні події в історії Українського народу;
  - осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, опорі тоталітарним режимам, зокрема у Війні за Незалежність України, борців за незалежність України у ХХ столітті;
  - осіб, які здійснили героїчний вчинок, звершення в ім'я Батьківщини;
  - осіб, які здійснили вагомий внесок у розбудову Української держави, підтримання міжнародного миру і безпеки, зміцнення міжнародного авторитету України;
  - осіб, які зробили значний особистий внесок у захист політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвиток української науки, культури;
- 7) створення належних умов та сприяння науковим дослідженням з історії України, відновлення і збереження національної пам'яті;
- 8) популяризація історії України та культурної спадщини Українського народу;
- 9) створення, упорядкування і збереження місць пам'яті.

Наукові установи, **заклади освіти та культури**, архівні установи у межах компетенції

- 1) у встановленому порядку можуть **подавати пропозиції** до проекту Державної стратегії, Плану заходів Українському інституту національної пам'яті;
- 2) **беруть участь у реалізації Державної стратегії**;
- 3) у встановленому порядку **взаємодіють з Українським інститутом національної пам'яті** з питань, що стосуються сфери національної пам'яті, зокрема враховують та використовують у своїй роботі відповідні роз'яснення та рекомендації;
- 4) **реалізують комеморативні та інші заходи** у сфері національної пам'яті, у тому числі з відзначення ювілейних, пам'ятних та історичних дат, увічнення пам'яті осіб, визначених статтею 6 цього Закону;
- 5) **проводять і сприяють проведенню наукових і краєзнавчих досліджень**;
- 6) **ініціюють створення та вживають заходів для збереження місць пам'яті**;
- 7) здійснюють інші повноваження, визначені законом.

Оцінки та термінологія в Законі

НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ

знання, уявлення та ціннісні оцінки тих подій минулого, що мають визначальний вплив на історію, самоідентифікацію, державотворення.

□ ІЗ ПРЕАМБУЛИ ЗАКОНУ:

➤ «Український народ чинив опір іноземному пануванню та вів боротьбу за незалежність, наслідком якої стало **відновлення** української державності 24 серпня 1991 року».

□ ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ?

➤ **22 січня 1918** р. Українська Центральна Рада IV-м Універсалом проголосила незалежність Української Народної Республіки, а **24 серпня 1991** р. Верховна Рада УРСР **відновила** державну незалежність Актом проголошення незалежності України.

ЩО ВІДБУЛОСЯ 24 СЕРПНЯ 1991 РОКУ?

«Війна за Незалежність України -

- **боротьба за незалежність, суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України проти агресії Російської Федерації, яка розпочалась 19 лютого 2014 року. Війна є наслідком послідовної російської імперської політики, спрямованої на заперечення та знищення української державності та ідентичності Українського народу, та включає тимчасову окупацію Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; протидію агресії шляхом проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях; здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України».**

❑ **ЧОМУ ПОЧАТОК НАЗВАНО САМЕ 19 ЛЮТОГО 2014 Р.?**

- Окремі об'єкти нафтогазовидобування в межах континентального шельфу України є окупованими Російською Федерацією з 19 лютого 2014 р.

«Злочини проти Українського народу -

- геноциди, масові вбивства, катування, депортації та інші злочини проти людяності, воєнні злочини, переслідування з політичних, соціальних, класових, національних, релігійних та інших мотивів, інші злочини, вчинені проти **Українського народу комуністичним та націонал-соціалістичним (нацистським) тоталітарними режимами, іншими політичними режимами**, зокрема Голодомор 1932-1933 років, масові штучні голоди 1921-1923, 1946-1947 років, репресії комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років, Голокост та нацистські переслідування, геноцид кримськотатарського народу, інші репресивні заходи російської імперської політики, а також злочини, вчинені **державою-агресором**».

- Це визначення **НЕ** обмежується тільки злочинами російської імперської політики та нацистського тоталітарного режиму.
НАЗИВАЄМО ТА ЗАСУДЖУЄМО злочини **ВСІХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ, ДЕРЖАВ-АГРЕСОРІВ.**

«Рашизм -

- **різновид** тоталітарної ідеології та практик, які лежать в основі російського нацистського тоталітарного режиму, сформованого у державі-агресорі, та ґрунтуються на традиціях **російського шовінізму й імперіалізму, практиках комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів»**.

«Історична антиукраїнська пропаганда -

- поширення **завідомо недостовірної інформації** про **історію України** **з метою публічної глорифікації або виправдання** імперіалізму та тоталітаризму, відповідних політичних режимів, публічного заперечення злочинів проти Українського народу, впливу на суспільну думку в Україні чи інших державах для заперечення суб'єктності України та прав Українського народу, закріплених у Конституції України».

За сенсом роман "Як гартувалася сталь" лягав у важливу лінію радянської пропаганди про дискредитацію українського національно-визвольного руху. Борці за незалежність України, насамперед Симон Петлюра, постали як організатори єврейських погромів.

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років»

- *«Стаття 2. Форми увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років»*
- 1. Основними формами увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років є:
- 1) відзначення Дня пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років, **ДНІВ**

ВИГНАННЯ

нацистів з України, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, інших адміністративно-територіальних одиниць; [...]».

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»

□ ІЗ ПРЕАМБУЛИ ЗАКОНУ:

➤ «**СТОЛІТТЯ** російського панування на українських землях супроводжувалися системними заходами, спрямованими на асиміляцію Українського народу, заборону та викорінення української мови та культури, руйнування його традицій, духовної культури та етнічної самобутності, а також систематичними масовими репресіями, наслідком яких стало знищення мільйонів людей [...]».

• ІЗ СТАТТІ 2 ЗАКОНУ:

• «**російська імперська політика (російська колоніальна політика)** - **система заходів, що здійснювалися** органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російського царства (Московського царства), Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, **Союзу Радянських Соціалістичних Республік**, Російської Федерації, **спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу [...]**».

ОСЬ ЧОМУ ВИГНАННЯ, А НЕ ВИЗВОЛЕННЯ!

Терміни «визволення» і «вигнання»

□ ВИКОРИСТАННЯ терміну «**визволення**» під час відзначення **ДНІВ ВИГНАННЯ** нацистів з України, Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, інших адміністративно-територіальних одиниць є фактичною **глорифікацією, підтримкою** російської імперської політики.

Увічнення національної
пам'яті Українського народу

Основними формами увічнення національної пам'яті Українського народу є:

- **1)** створення, упорядкування та збереження місць пам'яті, у тому числі місць поховань, встановлення (спорудження) меморіалів, меморіальних комплексів, намогильних споруд, меморіальних споруд (кенотафів), пам'ятників, пам'ятних знаків;
- **2)** створення мартирологів, поіменних книг пам'яті та інших меморіальних видань, баз даних, у тому числі електронних;
- **3)** встановлення свят і пам'ятних дат;
- **4)** проведення комеморативних заходів, присвячених подіям і особам, пам'ять про яких підлягає увічненню;
- **5)** присвоєння географічним об'єктам, юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен осіб, назв подій, пам'ять про яких підлягає увічненню;
- **6)** створення та поширення інформаційних і наукових матеріалів, творів мистецтва та літератури про події та осіб, пам'ять про яких підлягає увічненню;
- **7)** інші форми увічнення пам'яті.

ТЕПЕР «МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ»:

- об'єкти культурної спадщини, пов'язані з визначними подіями та особами в історії Українського народу;
- місця почесних поховань і поховань жертв злочинів проти Українського народу;
- меморіали, пам'ятники та меморіальні дошки;
- музеї;
- історико-культурні заповідники.

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

- **Місцями пам'яті є:**

- 1) об'єкти культурної спадщини, у тому числі будівлі та споруди, комплекси, **визначні місця, пов'язані** з визначними подіями та особами в **історії Українського народу**;
- 2) місця почесних поховань;
- 3) місця поховань **жертв злочинів** проти Українського народу; **борців за незалежність України у XX столітті, осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України**, зокрема у Війні за Незалежність України, осіб, які здійснили героїчний вчинок, звершення в ім'я Батьківщини [*тобто України й Українського народу, а не імперій, окупантів – С.Б.*], осіб, які зробили значний особистий внесок у захист політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвиток української державності, науки, культури; військові поховання;

Місця пам'яті

- 4) меморіали, пам'ятники, меморіальні дошки, інші пам'ятні знаки, інші меморіальні об'єкти, що встановлені з метою увічнення пам'яті про події та осіб, ***визначених статтею 6 цього Закону***;
- 5) **музеї**;
- 6) історико-меморіальні та інші історико-культурні заповідники.

ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ:

- Національний музей Голодомору-геноциду;
- Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності;
- Національне військове меморіальне кладовище;
- Український національний пантеон;
- Національний історико-меморіальний заповідник «Бабин Яр»;
- Національний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили».

ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО:

- загальнонаціональні місця пам'яті набувають правового статусу в державних церемоніях, що означає увагу на найвищому рівні.
- відповідальність за збереження місць пам'яті буде частиною державної і місцевої політики.

2023 р.

У Чернігові, на локаціях, де внаслідок повномасштабного вторгнення рф в Україну, загинули цивільні та військовослужбовці, почали встановлювати інформаційні стенди "Місце пам'яті". Другого серпня їх розмістили на вулиці Чорновола та Незалежності.

Місце пам'яті
Memory place

вулиця Чорновола
Chornovola Street

3 березня 2022 року о 12:15 у Чернігові російський літак скинув бомби на житловий масив у центрі міста на вулицях Чорновола та Богуна. Окрім житлових будинків, постраждали аптека, продуктовий магазин та кардіологічний диспансер, який знаходиться поряд.

За результатами судової вибухово-технічної експертизи це були бомби ФАБ-500.

У той момент на вулиці стояла черга мешканців в аптеку та за продуктами. За офіційними даними, від цього бомбардування загинуло 47 людей, ще 18 отримали травми.

On March 3, 2022, at 12:15 p.m., a Russian plane dropped bombs on a residential area in the center of Chernihiv, on Chornovola and Bohuna Streets. Apart from residential buildings, a pharmacy, a grocery store and a cardiology dispensary located nearby were destroyed.

According to the results of the forensic explosives examination, they were FAB-500 bombs. At that moment,

residents were queuing for medicines and groceries outside. 47 people died and 18 were injured as a result of the bombing.

Чернігів

КУ «Туристичний інформаційний центр» Чернігівська міська рада
вул. Шашенка, 9
тел.: +38 (0462) 675 035
e-mail: chernihiv.tic@ukr.net
www.chernihiv.travel

Chernihiv Tourist Information Center
9, Shevchenko Street
Phone number: +38 (0462) 675 035
e-mail: chernihiv.tic@ukr.net
www.chernihiv.travel

2023 p.

Стаття 16. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування у сфері державної політики національної пам'яті Українського народу

7) ініціює створення та в межах компетенції вживає заходів для збереження місць пам'яті;

Поховання вбитої голодом родини Кондрацьких в Ічнянській об'єднаній міській громаді Прилуцького району Чернігівської області в лісі за хутором Кікали, біля села Хаєнки.

У Покровському з'явилося особливе місце пам'яті

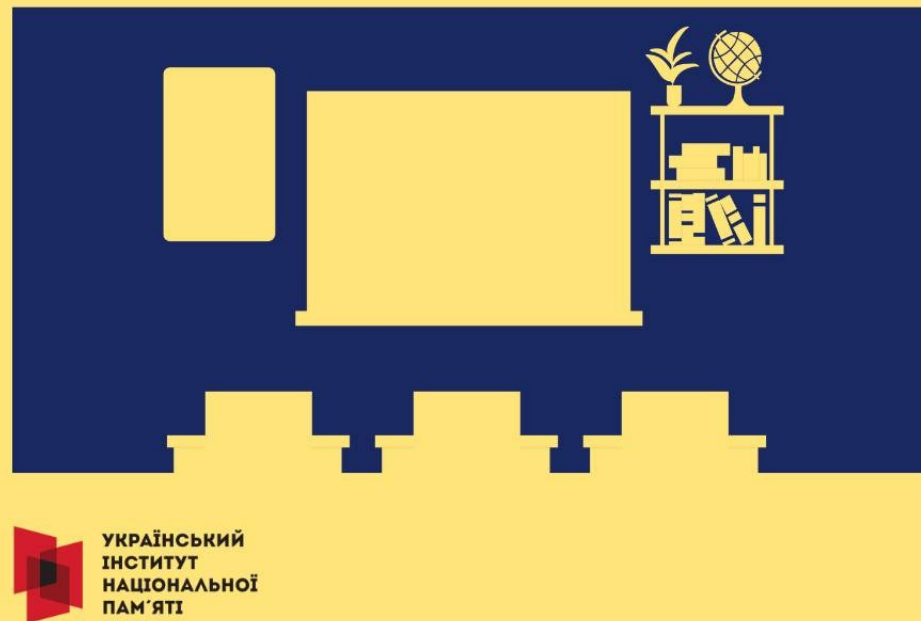
МОЖЛИВОСТІ:

- Освітням – організовувати інтегровані уроки, заходи, проекти із врахуванням регіональних особливостей політики пам'яті;
- Громади – ініціювати створення місць пам'яті, проводити заходи із вшанування, увічнення пам'яті про події та осіб;
- Медіа – нові інструменти для того, щоб перевіряти історичні дані, боротися з фейками, співпрацювати з істориками.

ЩО ПЕРЕДБАЧЕНО:

- Органи місцевої влади повинні брати участь у реалізації стратегії національної пам'яті, створювати програми, створювати, облаштовувати, зберігати і підтримувати місця пам'яті, враховувати рекомендації УІНП.
- Освітні заклади мають включати питання збереження національної пам'яті в освітній процес.

Українські нагороди ДО відновлення незалежності України

- У Законі України "Про державні нагороди України" у розділі V "Прикінцеві положення":
  - пункт 3 доповнити новим абзацом такого змісту:
  - "борців за незалежність України у ХХ столітті, нагороджених нагородами (відзнаками), зазначеними у пункті 3-2 цього розділу";
  - доповнити пунктом 3-2 такого змісту:
  - "3-2. Державними нагородами України також визнаються такі нагороди (відзнаки), запроваджені органами влади **Української Народної Республіки та Українською Головною Визвольною Радою**, якими у період до відновлення незалежності України у 1991 році нагороджувалися борці за незалежність України у ХХ столітті:
- ❑ Хрест Святого Архистратига Михаїла;
  - ❑ Залізний хрест "За Зимовий похід і бої";
  - ❑ Хрест (Орден) Симона Петлюри;
  - ❑ Хрест Бойової Заслуги (Золотий Хрест Бойової Заслуги I, II класу);
  - ❑ Срібний Хрест Бойової Заслуги I, II класу;
  - ❑ Бронзовий Хрест Бойової Заслуги;
  - ❑ Хрест Заслуги (Золотий Хрест Заслуги I, II класу);
  - ❑ Срібний Хрест Заслуги I, II класу;
  - ❑ Бронзовий Хрест Заслуги;
  - ❑ Медаль "За боротьбу в особливо важких умовах";

Залізний хрест "За зимовий похід і бої", УНР

Орден (Хрест) Симона Петлюри

Хрест Бойової Заслуги

Золотий Хрест Бойової
Заслуги першого класу

Золотий Хрест Бойової
Заслуги другого класу

Срібний Хрест Бойової
Заслуги першого класу

Срібний Хрест Бойової
Заслуги другого класу

Бронзовий Хрест
Бойової Заслуги

Золотий Хрест Заслуги УПА

Срібний Хрест Заслуги УПА

Бронзовий Хрест Заслуги УПА

Відзначення воїнів УПА та цивільних осіб (некомбатантів) за бойові заслуги в боротьбі за Українську самостійну соборну державу, трудовий внесок у забезпечення визвольної боротьби.

ПОРІВНЯЙТЕ!

Відзнаки Головнокомандувача Збройних сил України

№	За наказом № 411 від 23 грудня 2021 року	За наказом № 187 ^[5] та наказом від 9.07.2023
1	«Хрест заслуги»	«Хрест заслуги»
2	«Хрест хоробрих»	«Хрест хоробрих»
3	«Золотий хрест»	«Сталевий хрест»
4	«Срібний хрест»	«Срібний хрест»
5	«Сталевий хрест»	«Золотий хрест»
6	«Хрест Військова честь»	«Хрест Військова честь»
7	«Комбатанський хрест»	«За сумлінну службу»
8	«За незламність»	«Комбатанський хрест»
9	«За збережене життя»	«Честь та пам'ять»
10	«За сприяння війську»	«За незламність»
11	—	«За збережене життя»
12	—	«За сприяння війську»
13	—	«Кращий сержант (старшина) Збройних Сил України»

[Подивиться презентацію](#)

**Символ Хреста в
Збройних Силах
України**

ДОВІДКОВО про ОУН і УПА

- ОУН і УПА є окремими організаціями.
- В заголовках та текстах експозицій **НЕОБХІДНО** писали **ОКРЕМО**.

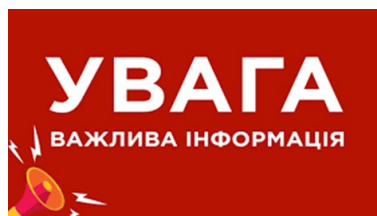
- Підрозділів УПА на **Чернігівщині** під час і після Другої світової війни **НЕ** було. Існувало підпілля, а також збройне підпілля.

"Стаття 4. Місця пам'яті Другої світової війни 1939-1945 років

1. Місцями пам'яті Другої світової війни 1939-1945 років визнаються військові кладовища, військові ділянки на цивільних кладовищах, військові братські та одинокі могили, намогильні споруди, розташовані на місцях поховань, місцях почесних поховань, пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки, будівлі, споруди, комплекси (ансамблі), їх частини, об'єкти монументального мистецтва, інші об'єкти, визначні місця, що увічнюють пам'ять про події Другої світової війни 1939-1945 років, її учасників та жертв.

3. Заходи щодо обліку, запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування, музеєфікації місць пам'яті Другої світової війни 1939-1945 років здійснюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами відповідно до повноважень, визначених законом, та фінансуються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законодавством.

музей - місце пам'яті

5. На пам'ятниках, пам'ятних знаках, інших об'єктах місць пам'яті Другої світової війни 1939-1945 років забороняється розміщення:

- 1) символіки комуністичного тоталітарного режиму, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму;
- 2) символіки російської імперської політики;
- 3) зображень георгіївської (гвардійської) стрічки, зображень або копій прапора Перемоги, бойових прапорів (знамен), емблем, іншої символіки радянських органів державної безпеки, репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років;
- 4) зображень державних нагород, інших відзнак СРСР, союзних або автономних радянських республік у складі СРСР або елементів таких державних нагород чи відзнак;
- 5) напису "Велика Вітчизняна війна" або похідних від нього, дати початку та дати закінчення Великої Вітчизняної війни;

забороняється розміщення

6) написів або зображень, пов'язаних із пропагандою комуністичного тоталітарного режиму, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, російського нацистського тоталітарного режиму, пропагандою російської імперської політики;

7) назв населених пунктів, розташованих на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, яким присвоєно звання "місто-герой";

8) назв населених пунктів, розташованих на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, яким присвоєно звання "місто військової слави".

Город воинской славы — почётное звание Российской Федерации, присваиваемое городам Российской Федерации «на территории которых или в непосредственной близости от которых в ходе ожесточенных сражений защитники Отечества проявили мужество, стойкость и массовый героизм», в том числе и городам, уже носящим звание «Город-герой». При этом, в отличие от существующего с советских времен звания «Город-герой», звание «Город воинской славы» может быть присвоено не только в связи с событиями, связанными с Великой Отечественной войной.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів

Стаття 5. Заборона використання та пропаганди символіки російської імперської політики

1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки російської імперської політики в Україні забороняються.

2. Заборона, передбачена частиною першою цієї статті, не поширюється на випадки використання символіки російської імперської політики:

- 1) у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях;
- 2) як об'єктів антикварної торгівлі;
- 3) на документах державних органів, органів місцевого самоврядування (місцевих органів державної влади і управління), прийнятих чи виданих до набрання чинності цим Законом;
- 4) на документах, виданих закладами освіти та науки, підприємствами, установами, організаціями до набрання чинності цим Законом;
- 5) на об'єктах всесвітньої спадщини;
- 6) на намогильних спорудах, розташованих на території місць поховань, місць почесного поховання на території кладовища;

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів

7) на державних нагородах, ювілейних медалях та інших відзнаках, якими нагороджувалися особи до набрання чинності цим Законом, а також на документах, що посвідчують нагородження ними;

8) у Музейному фонді України, Національному архівному фонді України, а також бібліотечних фондах на різних носіях інформації;

9) на оригіналах бойових знамен (крім символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну);

10) на документах про державну реєстрацію актів цивільного стану, документах, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, документах про освіту та кваліфікацію, трудову діяльність особи, документах про право власності на рухоме чи нерухоме майно (включно з технічною документацією до таких документів), документах щодо стану здоров'я особи.

ОТЖЕ, ДОЗВОЛЕНІ **ОРИГІНАЛИ** (АРТЕФАКТИ) з відповідними поясненнями

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів

3. Заборона, передбачена частиною першою цієї статті, не поширюється на випадки використання символіки російської імперської політики (за умови, що це не призводить до виправдання і глорифікації російської імперської політики):

1) в експозиціях музеїв, тематичних виставках; !

2) у процесі наукової діяльності, у тому числі під час проведення наукових досліджень та поширення їх результатів у не заборонений законодавством України спосіб;

3) під час показу, опису, реконструкції (зокрема історичної) або в інший спосіб відтворення історичних подій;

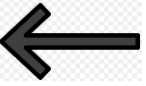
4) у творах мистецтва;

5) у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному і освітньому процесах;

6) у процесі інформаційної роботи з метою поширення інформації про агресивну війну, яку Російська Федерація розв'язала і веде проти України та Українського народу;

7) в інформаційних, інформаційно-аналітичних програмах та документальних фільмах;

8) в атласах, картах, путівниках.

**У музеях всі експозиції,
екскурсійні тексти мають бути
об'єктивні і водночас, так би
мовити, україноцентричні.**

На що необхідно звернути увагу в роботі шкільних музеїв

- Відсутні розділи «Перша світова війна» «Українська революція 1917-1921 рр.», про **колгоспне закріпачення та експлуатацію, ГОЛОДОМОР** (війни російського імперіалізму проти українського народу в окупації).

- Розділ «**Наші земляки — воїни -афганці**» варто переосмислити і змінити назву, це про участь підневільних українців у загарбницькій війні СРСР проти Афганістану. **Її учасники**, якщо не здійснювали воєнних злочинів, **є жертвами** злочинного комуністичного тоталітарного режиму.

Громадянські війни в Україні

- Громадянська війна – війна між громадянами ОДНІЄЇ КРАЇНИ за владу, напрям розвитку.
- Приклад для України у 1918 р.: Директорія проти Скоропадського.

- РОСІЙСЬКІ ІМПЕРІАЛІСТИ ЗАВЖДИ МАСКУВАЛИ СВОЮ АГРЕСІЮ ПРОТИ УКРАЇНИ ТАК ЗВАНОЮ громадянською війною. Від т.з. «радянської унр» до «днр» = «лнр».

Про відносно недавню боротьбу за Україну

- **МУЗЕЇ
ПРО
ІСТОРІЮ
ШКОЛИ.**

- Варто звернути увагу на участь учнів, випускників, вчителів у боротьбі за відновлення незалежності України (1989-1992), Помаранчевої революції (2004), Революції Гідності (2013-2014) і створити відповідні експозиції.

ЗАБОРОНЕНО

ГЛОРИФІКАЦІЮ ЗБРОЙНИХ
ФОРМУВАНЬ СРСР та інших
російських держав:

- **???** Історія 3-го Гвардійського Котельніковського танкового корпусу;
- **???** Історія 232-ої Сумсько-Київської стрілецької дивізії
- **???** Бойовий шлях 16-ої Чернігівської Башкирської гвардійської кавалерійської дивізії.

• **Україна шанує
кожного, хто боровся з
нацизмом, АЛЕ НЕ
РОСІЙСЬКІ ЗБРОЙНІ
ФОРМУВАННЯ РІЗНИХ
ЧАСІВ**

ЩЕ ПРО НАЗВИ РОЗДІЛІВ експозицій:

- Що це за розділ «Війна 1939-1943»???
- «Окупація міста» - **чія**???

Про назви музеїв...

- Захисників Вітчизни --- ЯКОЇ ВІТЧИЗНИ??? Наша Вітчизна --- Україна, А НЕ срср, рф чи російська імперія тощо...
- Музей історії воєн --- яких, ВСІХ???
- **ОТЖЕ, назва музею ПОВИННА повністю відповідати темам експозицій...**